

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту теоретичної
фізики ім. М.М. Боголюбова
Національної академії наук України

А. Г. Загородній
А. Г. Загородній

« 02 2020р. »

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БК 17. Непертурбативна динаміка калібрувальних взаємодій для аспірантів

Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	104 Фізика та астрономія
Освітній рівень	доктор філософії
Освітньо-наукова програма	Теоретична фізика
Вид дисципліни	вибіркова
Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020/2021
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладач: Борисенко Олег Анатолійович

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2020

Розробник: Борисенко Олег Анатолійович, доктор фіз.-мат. наук, старший науковий співробітник

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директором Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова Національної академії наук

(Signature)
(підпис)

(Загороднім А.Г.)
(прізвище та ініціали)

Протокол засідання Вченої ради № 1 від «5» 02 2020 р.

Схвалено Науково - методичною комісією Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова Національної академії наук України.

Протокол від «5» 02 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії
Лев)

(Signature)
(підпис)

(чл.-кор. НАН України Б.І.

(прізвище та ініціали)

«5» 02 2020 року

1. Навчальна дисципліна « Непертурбативна динаміка калібрувальних взаємодій » є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «**доктор філософії**» галузі знань «природничі науки», спеціальності фізика та астрономія (104) Дана дисципліна є нормативною за спеціальністю «фізика та астрономія».

Викладається у 1 семестрі в обсязі 120 год. (4 кредити ECTS), зокрема: лекції - 36 год., лабораторні роботи -   год., самостійна робота - 79 год. У курсі передбачено 2 змістових модулів і 2 модульні контрольні роботи. Завершується дисципліна **екзаменом**.

Мета дисципліни: надати базові знання про непертурбативний підхід до вивчення калібрувальних теорій, що лежать в основі Стандартної моделі елементарних частинок.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати основні принципи калібрувальних теорій, теорію критичних явищ та фазових переходів, пертурбативну квантову теорію поля.
2. Знати основи теорії груп Лі та їх представлень.
3. Володіння методами ренормалізаційної групи.

3. Анотація навчальної дисципліни: Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення з основами калібрувальних теорій на ґратці, їх непертурбативного квантування та застосування до вирішення головних проблем теорії сильних взаємодій. Центральну увагу в курсі буде приділено основам квантової хромодинаміки на ґратці, механізму конфайнмента кварків та генерації масової щільності. Мета вивчення дисципліни – ознайомлення студентів з сучасним станом фізики сильних взаємодій. Методи викладання: лекції, практичні заняття, консультації, семінари. Методи оцінювання: опитування в процесі лекції, контрольні роботи після основних розділів спецкурсу, письмові розв'язки домашніх завдань, іспит.

4. Завдання (навчальні цілі):

1. Основним завданням є розширення обсягу знань про структуру теорії сильних взаємодій.
2. Опанувати фізичні поняття та математичний формалізм, що лежать в основі непертурбативного квантування калібрувальних моделей.
3. Ознайомити студентів з сучасним станом головних проблем квантової хромодинаміки, як, наприклад, проблема конфайнмента кварків.
4. Навчити студентів застосовувати сучасні методи дослідження непертурбативних формулювань калібрувальних теорій.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)
Код	Результат навчання		
1.1	<i>Знати: принципи непертурбативного квантування калібрувальних теорій.</i>	<i>Лекції</i>	<i>Усні відповіді, домашня робота</i>
1.2	<i>Знати: фізичні поняття та математичний формалізм, що лежать в основі квантової хромодинаміки, основні фізичні процеси.</i>	<i>Лекції</i>	<i>Усні відповіді, домашня робота</i>
2.1	<i>Вміти: застосовувати методи КХД на ґратці, такі як розклад сильного зв'язку, пертурбативна теорія, ренормалізаційна група.</i>	<i>Практичні заняття</i>	<i>Письмові розв'язки домашніх завдань. Контрольна робота</i>
2.2	<i>Вміти: проводити розрахунок натягу струни, масової щільності та інших фізичних величин.</i>	<i>Практичні заняття</i>	<i>Письмові розв'язки домашніх завдань. Контрольна робота</i>

6. Схема формування оцінки.

6.1 Форми оцінювання студентів:

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 - 4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) - теми 5 - 7. Обов'язковим для допуску до екзамену є отримання мінімальної кількості балів з кожного колоквиуму та з контрольної роботи (0,6·R, де R – відповідна шкала вимірювання).

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Підготовлена усна доповідь за темою лекції	-	-	-	-
Розв'язування задач біля дошки	0	5	0	5
Колоквиум 1	18	30	—	—
Колоквиум 2	—	—	18	30
Контрольна робота	—	—	—	—

Аспіранти, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж *критично-розрахунковий мінімум у 12 балів за кожну модульну контрольну роботу*, для одержання екзамену обов'язково необхідно перескласти відповідну модульну контрольну з належним рівнем знань.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

6.2 Організація оцінювання:

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається із 2 змістових модулів. Система оцінювання знань включає поточний, модульний та семестровий контроль знань. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою. Форми поточного контролю: оцінювання домашніх робіт, письмових самостійних завдань, тестів та контрольних робіт, виконаних студентами під час практичних занять. Модульний контроль: 2 модульні контрольні роботи. Студент може отримати максимально за модульні контрольні роботи 60 балів (по 30 балів за кожну). Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі іспиту (40 балів). Екзаменаційний білет включає 3 теоретичні питання (15 + 15 + 10 балів).

6.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90–100
Добре / Good	75–89
Задовільно / Satisfactory	60–74
Незадовільно / Fail	0–59
Зараховано / Passed	60–100
Не зараховано / Fail	0–59

7. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних та практичних занять

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій — **36 год.**

Консультації — **год.**

Екзамен — **1 год.**

Самостійної роботи (позааудиторної) — **79 год.**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин			
		лекції	семінари	С/Р	Інші форми контр.
Змістовий модуль 1 Побудова квантової хромодинаміки					
1	Тема 1. Калібрувальні та кваркові поля. Лагранжіан КХД та його основні властивості.	2			
1	Тема 2. Непертурбативне квантування калібрувальних теорій. Побудова квантової континуальної границі.	4			
3	Тема 3. Головні спостережувані — петля Вільсона, кореляційні функції, топологічні дефекти, кварковий конденсат та їх фізичний зміст.	4			
4	Тема 4. Математичні методи дослідження калібрувальних теорій на ґратці.	8			
<i>Колоквіум 1</i>					1
Змістовий модуль 2 Конфайнмент кварків					
5	Тема 5. Формулювання проблеми та критерії конфайнменту.	4			
6	Тема 6. Механізм конфайнменту. Генерація масової щільності. Порушення киральної симетрії.	8			
7	Тема 7. КХД при скінченних температурах та кварк-глюонна плазма.	6			
<i>Колоквіум 2</i>					1
<i>Контрольна робота</i>					2
<i>Екзамен</i>					1
ВСЬОГО		36			5

8. Рекомендовані джерела:

1. С. Itzykson, J. M. Drouffe, Statistical field theory, Vol.1,2, Cambridge University Press, 1989.
2. H. J. Rothe, Lattice Gauge Theories: An Introduction, World Scientific Publishing, 3rd ed., 2005.
3. I. Montvay, G. Munster, Quantum Fields on a Lattice, Cambridge Monographs on Mathematical Physics, 1994.
4. C. Gattringer, C.B. Lang, Quantum Chromodynamics on the Lattice, Lecture Notes in Physics, 2010.

Додаткова:

1. A. Jaffe, E. Witten, Yang–Mills and Mass Gap, Millennium Problem in Physics, in: <https://www.claymath.org/millennium-problems/yang%E2%80%93mills-and-mass-gap>
2. E. Seiler, Gauge theories as a problem of constructive quantum field theory and statistical mechanics, Lecture Notes in Physics, Springer-Verlag, 1982.
3. J. Greensite, An Introduction to the Confinement Problem, Lecture Notes in Physics, Springer-Verlag, 2011.
4. Publicising Lattice field theory through Visualisation, ArXiv:1903.08308